

Az 1877—1878-as függetlenségi háború irodalmának aradi fordítói

Románia 1877—1878-as függetlenségi háborúja nemcsak a nép addig nem látott hazafias felbuzdulását idézte elő, de meghihlette az írók és költők alkotóképességét is. A harcok folyamán, de főképp a győzelem után számos történész és író állított emléket az 1877—1878-as függetlenségi háború hőseinek. Ebben a vonatkozásban rövidesen Erdélyben is megtették az első lépéseket, hogy e műveket megismertessék a magyar és a német olvasóközönséggel, hogy ily módon is felmérhessék a nagy esemény jelentőségét.

E feladatból részt vállalt az aradi magyar és német sajtó s több aradi személyiség, elsősorban Márki Sándor, Simion Popovici-Desseanu, Petre Dulfu és mások.

Az *Alföld* és az *Arad és Vidéke* című helyi lapok munkatársai megtalálták a módot arra, hogy a román irodalmi termékek gyorsan utat találjanak a magyar olvasóhoz, s ezáltal is erősítsék a marosmenti táj román, magyar, német, szerb és más nemzetiségű lakosainak hagyományos békés együttélését.

Az 1877—1878-as függetlenségi háborútól ihletett művek közül először Márki Sándor (1877 óta aradi tanár) fordította magyarra Ion Bădescu (1847—1904) *Armatele române* című versét. A *Bihari román írók* (1881) című kötetben megjelent vers nem tartozik az időtálló művek közé. Abban az időben azonban jelentős hatást ért el, s éppen ezért tartotta Márki fordításra alkalmasnak. A fordításban is megjelent vers valójában a román hadsereg hősiességét dicsőíti, amely döntő módon járult hozzá az állami függetlenség kivívásához:

*S az országnak önállását drága ifjak elhozátok;
Katonai erényt, ezer diadalt zeng harsonátok.*

Márki fordítása kedvező visszhangot váltott ki a Kárpátok mindkét oldalán. Így meg kell említenünk azt a köszönetet, melyet a Román Akadémia 1882-ben intézett hozzá, abból az alkalomból, hogy művéből 15 példányt adományozott e román tudományos intézménynek.

Két évvel később, Ioan Goldiș (1836—1902), a Román Akadémia történeti osztályának levelező tagja és az aradi magyar tannyelvű főgimnázium román nyelv- és irodalomtanára vállalkozott újabb jelentős kísérletre. Miután német nyelven közzétette folytatásokban a *Neue Arader Zeitung* című lapban az 1877—1878-as háború vázlatos történetét, magyarra fordította George Sion (1822—1892) *La Plevna* című egyfelvonásos színművét. „A célom az volt — írta Ioan Goldiș a szerzőnek —, hogy meggyőzzem magyar honfitársaimat a románok életrevalóságáról, amelyet kiválóan bizonyítottak be a plevnai dombokon.”

A fordítás rövid ideig maradt kéziratban. Az *Arad és Vidéke* című lap jelentette meg — 1833. szeptember 26. és október 7. között — kilenc folytatásban.

A sajtóban történt közlés után néhány napra Gyulai István nyomdász újra kinyomtatta a színművet, most már egy 50 oldalas könyvecskében.

Ioan Goldiș művét ez alkalommal is osztatlan elismerés fogadta. A nagyváradi *Familia*, az aradi *Alföld* és a *Biserica și Școala*, valamint több más újság és folyóirat kedvezően értékelte a jó fordítást s a mű hazafias beállítottságát.

A kutatás természetesen még folyamatban van, s igyekszik fényt deríteni — a teljesség igényével — az aradi sajtónak az 1877—1878-as függetlenségi háború eseményeiből ihletett irodalmi művek népszerűsítéséért kifejtett tevékenységére.

E néhány mozzanat megelevenítésével csupán utalni akartam arra, hogy a kultúra területén is milyen mély gyökérzetűek a népek közti együttérzés, rokonszenv-törekvések megnyilvánulásai.

Glück Jenő